

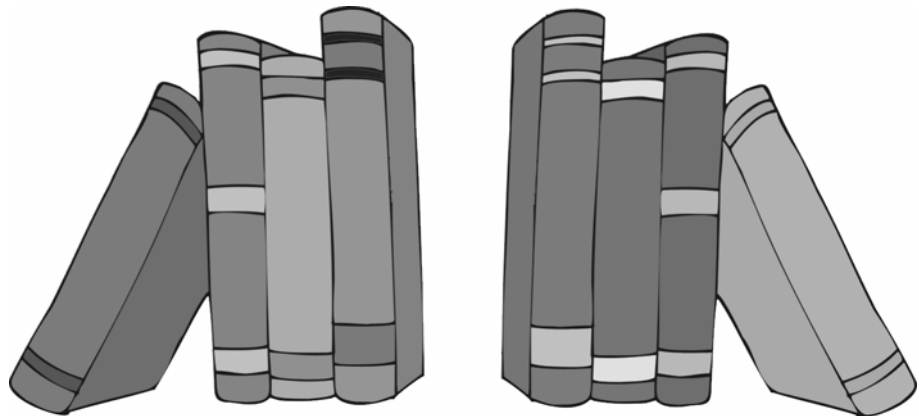

**METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
V PREŠOVE**

Pavel Mäsiar

Požiadavky

**na úpravu záverečných písomných prác
a bibliografické odkazy**

- 2005 -

Predhovor

Pri úprave záverečných písomných prác postupujú ich autori rôzne, niekedy na základe nesprávnych návykov z minulosti. Týka sa to aj bibliografických odkazov a citácií. Preto sme vydali k tejto problematike publikáciu (Mäsiar, 2001), z ktorej po úpravách vznikla táto práca. Je určená najmä pedagogickým zamestnancom, ktorí odovzdávajú záverečné práce na Metodicko-pedagogickom centre v Prešove. Môže však poslúžiť aj tým, ktorí odovzdávajú záverečné práce na iných inštitúciách. Snažíme sa v nej usmerniť autorov tak, aby sme dosiahli rovnakú úpravu záverečných písomných prác, ktoré sú odovzdávané v rámci ukončovania rôznych foriem ďalšieho vzdelávania. Preto uvádzame požiadavky na formálnu úpravu prác a na bibliografické odkazy, ale dotýkame sa aj pracovného postupu pri písaní záverečnej práce.

Hoci naša publikácia nemá charakter záverečnej práce, snažili sme sa, aby svojou úpravou slúžila pre autorov záverečných prác ako príklad. Okrem normy STN ISO 690 sme sa pri tvorbe tejto publikácie opierali najmä o návrhy a inštrukcie uvedené v práci Dušana Katuščáka *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce* (druhé doplnené vydanie z roku 1998).

Vo štvrtom vydaní sme urobili úpravy, ktoré súvisia so zmenou názvu a adresy nášho Metodicko-pedagogického centra. Okrem toho sme pridali prílohu, v ktorej sú uvedené rady pre účastníkov prípravy vedúcich pedagogických zamestnancov a pre záujemcov o prvú kvalifikačnú skúšku.

Pavel Mäsiar

Obsah

Predhovor	2
Obsah	3
Úvod	4
1 Postup pri písaní záverečnej práce	5
2 Úprava záverečnej práce	8
3 Bibliografické odkazy, citácie	10
3.1 Bibliografické odkazy	10
3.1.1 Monografia	12
3.1.2 Seriálová publikácia ako celok (časopis, zborník ...)	12
3.1.3 Časti monografií	13
3.1.4 Príspevky do monografií	14
3.1.5 Články v seriálových publikáciách	14
3.2 Zoznam bibliografických odkazov	15
3.3 Citácie, citáty, parafrázy a výt'ahy	15
3.4 Metóda meno a dátum	16
3.5 Metódy číselných citácií a citácie v poznámkach	18
4 Záver	19
Zoznam bibliografických odkazov	20
Prílohy	21

Úvod

Pod pojmom záverečné práce alebo záverečné písomné práce rozumieme hlavne také práce, ktoré sú súčasťou ukončovania špecializačných inovačných štúdií, špecializačných kvalifikačných štúdií, prípravy vedúcich pedagogických zamestnancov a prvej kvalifikačnej skúšky pedagogických zamestnancov.

Záverečné písomné práce, odovzdávané na Metodicko-pedagogickom centre v Prešove (MPC) a iných metodicko-pedagogických centrách a inštitúciách, nemajú vždy štandardnú úroveň. Jednou z príčin tohto javu je aj nedostačujúce množstvo literatúry, ktorá by autorom pomáhala. Táto publikácia môže čiastočne doplniť medzeru v potrebnej literatúre, no hlavne má byť určitým usmernením, stručnou príručkou pre autorov záverečných písomných prác odovzdávaných na MPC.

Jadro publikácie je rozdelené na tri kapitoly. V prvej kapitole sa snažíme upriamiť pozornosť na postupy, ktoré autorom pomôžu v procese tvorby ich záverečnej práce a skvalitnia jej obsah. Hlavný zámer publikácie, korešpondujúci s jej názvom, je realizovaný najmä v ďalších dvoch kapitolách. Cieľom druhej kapitoly je poskytnúť autorom zjednocujúce inštrukcie na úpravu záverečnej práce. Tretia kapitola obsahuje informácie o bibliografických odkazoch a citovaní.

Pohľad na problematiku úpravy záverečných písomných prác a na problematiku bibliografických odkazov je v tejto publikácii zúžený len na záverečné písomné práce, ktoré odovzdávajú pedagogickí pracovníci na MPC. Niektoré pravidlá v záujme stručnosti neuvádzame, ale sú zohľadnené v príkladoch a ukážkach. Kto bude potrebovať širšie a hlbšie poznatky, týkajúce sa tejto témy, toho odkazujeme priamo na normu STN ISO 690 o bibliografických odkazoch (vrátane STN ISO 690-2 o citovaní z elektronických prameňov), na prácu Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce od Dušana Katuščáka, nášho popredného odborníka v odbore knižničná a informačná veda, prípadne na ďalšiu literatúru uvedenú v zozname bibliografických odkazov.

1 Postup pri písaní záverečnej práce

Nie všetci autori si uvedomujú, že vypracovanie záverečnej práce si vyžiada určitý čas. V praxi sa stretávame s prácami, ktoré boli napísané na poslednú chvíľu a majú nielen formálne a obsahové nedostatky, ale niekedy aj pravopisné chyby. Autori si ich možno nestačili ani prečítať a v počítači opraviť aspoň tie najzákladnejšie chyby. Potom je prirodzené, že recenzenti takéto práce posúdia ako nevyhovujúce. Príprava a napísanie práce si vyžaduje nepodceniť časový faktor a urobiť si časový plán. Zvykne sa to pripomínať už vysokoškolačom pri písaní diplomových prác. „Časový plán tvorby diplomovej práce je veľmi dôležitým článkom. Je potrebný na to, aby sa z procesu jej tvorby odstránila náhodnosť, živelnosť a nárazovosť.“ (Kasa et al., 1997, s. 14). A to isté platí aj pre záverečné práce.

Ak záverečnú prácu napísal pedagogický zamestnanec s vysokoškolským vzdelaním, očakáva sa, že kvalita jeho práce presahuje úroveň diplomových prác. Pedagogickí zamestnanci so stredoškolským vzdelaním (napr. majstri odbornej výchovy) by sa úrovňou svojich prác mali čo najviac priblížiť diplomovým prácam.

Dôležité je, aby si autor vybral vhodnú tému záverečnej práce. Zvolená téma (problematika) by mala autora zaujímať, mala by byť aktuálna a zvládnuteľná. Nie je možné, aby autor písal o zvolenej téme bez toho, aby bol s ňou dobre oboznámený z literatúry (prípadne z iných prameňov, napr. prostredníctvom internetu), bez toho, aby dobre chápal podstatu problematiky. Umberto Eco (1997, s. 26-27) uvádza štyri pravidlá pre výber témy práce:

1. Téma zodpovedá záujmom autora práce.
2. Pramene nutné na spracovanie problematiky (témy) sú pre autora dostupné.
3. Spracovateľnosť všetkých podkladov zodpovedá kultúrnej úrovni autora.
4. Metodologické predpoklady pre daný výskum zodpovedajú skúsenostiam a príprave autora.

Miron Zelina (1995, s. 12) pripomína, že autor si musí vybrať aj úroveň, na akej chce spracovať vybranú tému, či to bude prieskum, experiment, výskum a pod., či tému spracuje popisne (deskriptívne) alebo ako sledovanie dynamiky premenných.

Text práce má byť písaný tak, aby myšlienky na seba logicky nadväzovali a mal by byť dobre čitateľný. Z práce by malo byť jasné, aký problém bol riešený, ako bol riešený, čo sa zistilo a čo tieto výsledky znamenajú (Čmejrková et al., 1999, s. 88). Práca má mať určitú

mieru pôvodnosti, mala by prispieť k riešeniu danej problematiky konkrétnymi výsledkami, novými informáciami. Z textu musí byť preto jasné, čo autor prebral z literatúry a čo sú jeho vlastné názory, skúsenosti, výsledky, v čom je jeho vlastný prínos.

Pri spracovaní zvolenej problematiky vzniká najskôr plán (konceptia, osnova) práce, potom vzniká konspekt práce, prvopis a nakoniec definitívna podoba práce - čistopis. Ivan Turek (1999, s. 8) uvádza 11 etáp pri písaní záverečnej písomnej práce:

- voľba problému, témy,
- orientácia v literatúre,
- získavanie literatúry,
- štúdium literatúry (výsledkom je teoretická analýza skúmanej problematiky a projekt vlastného prínosu),
- realizácia vlastného prínosu (napr. prieskumu, výskumu),
- kvantitatívna a kvalitatívna analýza výsledkov (napr. prieskumu, výskumu), vyvodenie záverov a odporúčaní,
- písanie prvopisu,
- inkubácia a paralelné posúdenie prvopisu konzultantom a kolegami,
- písanie čistopisu a záverečná redakcia,
- zviazanie,
- odovzdanie záverečnej práce.

Záverečná práca má individuálny charakter. Aj v tomto prípade, podobne ako pri iných individuálnych projektoch, môže nastať situácia, že viac autorov pracuje spoločne na jednej zložitejšej úlohe. Potom však musí autor záverečnej práce jasne uviesť svoj podiel na spoločnom výsledku a sústrediť sa na opísanie tých častí, ktoré riešil samostatne (Bieliková, 2000, s. 72).

Pri písaní práce treba dodržať stanovený rozsah. Často to býva 25-30 normalizovaných strán (normalizovaná strana má 30 riadkov, každý riadok má mať 60 úderov), pričom do tohto počtu strán sa nepočítajú obálka, titulný list, predhovor, obsah a prílohy. Počíta sa iba hlavná časť práce, do ktorej patrí aj úvod, záver a zoznam bibliografických odkazov. Nemožno akceptovať nedostatočný rozsah práce, ale prekračovanie stanoveného počtu strán môže tiež svedčiť o neschopnosti autora zvládnuť vybranú problematiku, resp. vysporiadať sa so stanovenou úlohou.

Niektoré ďalšie informácie k postupu pri písaní záverečnej práce sú uvedené aj v ďalších kapitolách, nakoľko úzko súvisia s ich obsahom. Niekoľko rád pre záujemcov

o 1. kvalifikačnú skúšku a pre účastníkov prípravy vedúcich pedagogických zamestnancov je uvedených v prílohe A.

Samostatným problémom je otázka citovania. Niektorí autori záverečných prác jednoducho, bez akéhokoľvek odkazu, odpíšu časti textu z nejakej publikácie a myslia si, že stačí iba v zozname bibliografických odkazov (ako použitú literatúru) uviesť dielo, z ktorého text odpísali.

Vyskytujú sa aj iné chyby. Napríklad jedna pani učiteľka napísala vo svojej práci text: „Rozhodujúcu úlohu pre navodenie správnej klímy v triede majú (M. Hejný, 1979) dva faktory ...“. Pritom v zozname bibliografických odkazov neuviedla žiadnu prácu od M. Hejného, ale uviedla prácu, z ktorej (ako sa ukázalo) odpisovala. Tú však na aktuálnom mieste v texte necitovala. Skrátka chaos, ale predovšetkým neodbornosť.

Už v priebehu tvorby záverečnej práce by mal autor myslieť na tieto otázky a pripravovať si priebežne citácie podľa platných požiadaviek a noriem. Neuvedenie alebo nesprávne uvedenie použitého zdroja je otázka aj morálky autora záverečnej práce a prípadné výhovorky o neznalosti pravidiel citovania (či už z lenivosti alebo neinformovanosti) nemôžu byť ospravedlnením.

2 Úprava záverečnej práce

Čistopis (definitívna podoba) záverečnej práce má mať určitú štruktúru a formálnu úpravu. Musí byť vo forme tlače, ktorá je okom čitateľná. To znamená, že treba použiť dobre čitateľné znaky, voliť čiernu tlač na bielom nepriehľadnom hladkom papieri formátu A4, len na jednu stranu listu (nie obojstranne). Nie je nutné, aby strana mala 30 riadkov po 60 úderov, hoci rozsah práce sa počíta podľa takýchto - normalizovaných strán.

Pri práci na počítači je niekoľko možností voľby typu písma (fontu), jeho veľkosti a použitia riadkovania. Najčastejšie sa používajú fonty písma Times New Roman, Arial a Courier New. Odporúčame použiť písmo veľkosti 12-14 bodov a riadkovanie 1,5.

Okraje stránky (textu) majú byť vo vzdialenosti 2,5 cm od hornej, dolnej a pravej (vonkajšej) a - kvôli väzbe - 3,5 cm od vnútornej (ľavej) hrany listu. Text treba napísať a upraviť podľa platných pravidiel písania a úpravy písomností, napr. bodku, čiarku, dvojbodku písať hneď za slovom a potom medzeru. (Jediná výnimka je pri uvádzaní bibliografických odkazov, kde medzi miestom vydania a názvom vydavateľstva je aj pred dvojbodkou medzera.) Úvodzovky a zátvorky sa píšu tesne k výrazu, bez medzier z pravej a ľavej strany a pod. (STN 016 910, 1999, s. 9).

Predná časť práce obsahuje obal (obálku), titulný list, predhovor a obsah.

Úprava obalu (predný obal) má byť podľa prílohy B.1 (pozri stranu č. 29), teda názov metodicko-pedagogického centra asi 5 cm od hornej hrany listu, názov práce asi 10 cm od hornej hrany listu, meno a priezvisko autora bez titulov 15 cm od hornej hrany listu a rok (vydania - odovzdania) asi 25 cm od hornej hrany listu.

Úprava titulného listu má byť podľa prílohy B.2 (s. 30), teda názov práce asi 7 cm od hornej hrany listu, potom druh práce (spravidla Záverečná práca) asi 10 cm, úplné meno autora (vrátane titulov) asi 12 cm, názov metodicko-pedagogického centra asi 16 cm od hornej hrany listu. Asi 19 cm od hornej hrany listu má byť špecifikácia záverečnej práce, kde sa uvedie, napr. Prvá kvalifikačná skúška pedagogických zamestnancov, Špecializačné kvalifikačné štúdium Etická výchova, Príprava vedúcich pedagogických zamestnancov a pod. Pracovisko autora (školu) treba uviesť vo vzdialenosti asi 22 cm, miesto a rok asi 25 cm od hornej hrany listu.

V predhovore autor svoju prácu predstavuje, uvádza v ňom jej cieľ, hlavné zdroje informácií. Predhovor má určitý spoločenský charakter, môže obsahovať poďakovanie tým, ktorí autorovi pomohli.

Čestné vyhlásenie - že autor napísal záverečnú prácu samostatne a použil iba uvedenú literatúru - nie je potrebné, lebo autor je povinný dodržiavať autorský zákon.

V obsahu sa uvádzajú názvy častí práce - vrátane číslovania kapitol a príloh a čísla príslušných strán.

Hlavná časť práce obsahuje úvod, jadro, záver a zoznam bibliografických odkazov.

Úvod je v porovnaní s predhovorom podrobnejší, vecnejší a spresňujúci v popisovaní cieľov práce, jej zamerania, významu riešenej problematiky, zdroja informácií a pod. V úvode môže byť načrtnutá aj štruktúra práce.

Jadro práce sa člení na jednotlivé kapitoly a podkapitoly. Obsah kapitol a ich častí závisí od témy a charakteru práce. Každá záverečná práca musí obsahovať analýzu problému, kde autor preukáže orientáciu v zvolenej problematike. Z analýzy problému vyplynie, čím môže a chce autor prispieť k riešeniu danej problematiky (témy). Autor záverečnej práce potom opíše postup, metódy a výsledky vlastného riešenia. Miron Zelina (1995, s. 28) odporúča text práce, ak sa uskutočnil pedagogický prieskum, výskum alebo experiment, deliť na teoretickú časť a výskumnú časť. Teoretická časť (asi tretina celej práce) obsahuje vymedzenie základných pojmov, doterajšie poznatky o problematike, teoretické východiská. Kľúčovou je výskumná (experimentálna, prieskumná) časť, zvlášť zistené výsledky a ich interpretácia.

Záver má súvisieť s jadrom práce, jeho účelom je zhrnúť výsledky a stručne vyjadriť jej význam.

Na číslovanie častí textu sa používajú len základné arabské číslice. Úvod sa nečísluje, prípadne sa použije číslica 0. Jednotlivé kapitoly sú označené jednou číslicou a začínajú sa vždy na novej strane, podobne ako úvod, záver a zoznam bibliografických odkazov. Podkapitoly (a ich časti) sú číslované ďalšími arabskými číslicami, pričom jednotlivé číslice sa podľa úrovni oddeľujú bodkou. Príklad číslovania častí práce podáva aj táto publikácia, pričom zhutnený pohľad na číslovanie je v obsahu na strane 3. Obrázky, tabuľky a podobne, ktoré súvisia s témou okrajovo (dokresľujú text hlavnej časti práce), sa dávajú do príloh. Prílohy sa na prvej úrovni nečíslujú, ale označujú sa pomocou veľkých písmen latinky, napr. Príloha A, Príloha B. Ak treba označiť časti príloh, používajú sa na ďalších úrovniach číslice oddelené bodkou, napr. Príloha A.1, Príloha A.2.1.

Treba odlišovať číslovanie (označovanie) častí textu alebo príloh od číslovania strán. Strany sa číslujú (vrátane príloh, ak je to účelné) nepretržite. Obálka sa do číslovania strán nepočíta. Strana číslo 1 je titulná strana, ale toto číslo sa nepíše.

3 Bibliografické odkazy, citácie

Bibliografický odkaz, citát a citácia sú termíny, ktoré si nemožno zamieňať. Hoci navzájom súvisia, ide o tri navzájom odlišné pojmy.

Bibliografický odkaz je záznam o diele (dokumente), z ktorého sa čerpá (cituje), urobený podľa daných pravidiel.

Citát je doslovne prevzatý text.

Citácia je uvedenie prameňa (dokumentu, diela), odkiaľ autor, v tomto prípade autor záverečnej práce, prevzal citát, myšlienku alebo údaj. Uvádza sa na aktuálnom mieste v texte. Nestačí uviesť použité dielo iba v zozname literatúry (v zozname bibliografických odkazov) na konci záverečnej práce. Citácia na aktuálnom mieste textu sa robí skrátenou formou, aby nenarušovala plynulosť textu, ale tak, aby sa dala pohotovo nájsť použitá pasáž v prameni, z ktorého sa čerpá.

3.1 Bibliografické odkazy

Bibliografické odkazy sú záznamy o dokumentoch (prameňoch) a sú uvedené v zozname bibliografických odkazov. Tvorí sa podľa určitých schém (pravidiel). Uvádžame ukážky priamo z normy STN ISO 690, pričom vynechávame (okrem údajov o vydavateľovi) nepovinné údaje. Na účely záverečných prác odovzdávaných na MPC nie je potrebné uvádzať (nami) vynechané nepovinné údaje. Ak sa ich však autor rozhodne uvádzať (ale v súlade s normou STN ISO 690), nemožno to považovať za chybu.

Poradie údajov je v bibliografických odkazoch záväzná. Každý údaj v odkaze sa musí oddeliť interpunkčným znamienkom.

Rodné mená osôb (autorov) sa môžu v bibliografických odkazoch nahradiť iniciálovými skratkami (ak to nespôsobí nejasnosti). Ak sú v prameni uvedení dvaja alebo traja autori, v odkaze sa uvedú všetci (napr.: DZÚRIK, R. - TRNOVEC, T. alebo: PAULINY, Eugen - RUŽIČKA, Jozef - ŠTOLC, Jozef, prípadne: PAULINY, E., RUŽIČKA, J. a ŠTOLC, J.) Ak sú v dokumente (prameni) viac ako tri mená, tak možno uviesť len prvé meno alebo len prvé dve alebo len prvé tri a uvedie sa skratka et al. (et alii), prípadne a i. (a iní). Ak nie je známe meno autora alebo korporácie zodpovednej za dielo, tak sa tento údaj vynechá (nenapíše sa slovo anonym) a na prvom mieste odkazu je názov dokumentu.

Uvádzanie údajov v bibliografických odkazoch bude jasné z ďalšieho textu. Údaj, že ide o prvé vydanie sa napíše iba vtedy, ak je to uvedené v dokumente. Ďalšie vydania sa uvádzajú tak, ako sú udané v dokumente (prameni).

Neodporúčame využívať odkazy sprostredkované. Ak však chceme použiť sprostredkovaný odkaz, tak vyhotovíme odkaz na originálny zdroj, za ním „napíšeme slovo **Podľa:** prípadne slovo **Zdroj:** alebo **Prameň:**. Do toho istého odkazu pripojíme údaje o sekundárnom zdroji.“ (Katuščák, 1998, s. 73).

Na každý typ bibliografického odkazu (monografie, seriálové publikácie, časti monografií, príspevky do monografií, články v seriálových publikáciách) uvádzame nižšie (3.1.1 a ďalej) tri ukážky. Prvá ukážka má medzinárodný charakter, druhá sa týka odkazu na slovenský prameň a tretia sa vzťahuje na elektronický dokument alebo jeho časť.

Anglický názov by mohol mať plnovýznamové slová napísané s veľkými začiatočnými písmenami, napr. Cyklotron Waves in Plasma a nie Cyklotron waves in plasma. Naše ukážky sú však prebraté priamo z normy STN ISO 690 v takej podobe, ako boli uvedené, teda s malými písmenami. K danej otázke sa D. Katuščák (1998, s. 72) vyjadruje takto: „Údaje sa preberajú tak, ako sa nachádzajú v dokumente. Nemusia sa presne reprodukovat' veľké písmená (ak je napr. v prameni názov verzálkami) ani interpunkcia. Ak údaje nie sú v latinke, treba ich transliterovať podľa noriem ISO.“

V porovnaní s normou STN ISO 690 neuvádzame ukážky odkazov na patentové dokumenty.

Ak ide o odkaz na informáciu z www-stránky, D. Katuščák (1998, s. 100) uvádza:

„Potrebné je zaznamenať meno autora a názov dokumentu, na ktorý sa autor v písomnej práci odvoláva a potom lokáciu URL. URL vlastne pri elektronických zdrojoch plní takú funkciu, akú majú pri spracovaní tradičných dokumentov a v bibliografickom popise vydateľské údaje a údaje o dostupnosti. Pokiaľ ide o názov, myslí sa názov dokumentu a nie názov súboru, ktorý je na konci URL ako názov počítačového súboru.“

(URL-Uniform Resource Locator slúži na špecifikáciu umiestnenia www-stránky alebo súboru v internete.) Potrebné je tiež uviesť dátum poslednej návštevy danej stránky, lebo informácie uvádzané na internete sa môžu meniť. Záznam o elektronickom zdroji má však mať v princípe rovnakú štruktúru ako pri inom prameni.

O odkazoch na pramene v elektronickej forme píše aj Mária Bieliková (2000, s. 112 - 115) a Štefan Švec (2002, s. 369-372). Podľa Šveca pri bibliografickom zápise

elektronických dokumentov treba uviesť, okrem údajov uvádzaných pri konvenčnom dokumente, aj

- druh elektronického nosiča, napríklad [online], [disketa],
- dátum vydania zdroja (ako je uvedený v zdroji),
- dátum aktualizácie (uviesť za dátumom vydania),
- dátum citovania, napríklad [cit. 2002-02-27],
- údaje o dostupnosti, napríklad:
Dostupné na internetovej stránke: <http://www.education.gov.sk>,
- prípadne ďalšie informácie.

Pre lepšiu názornosť uvedieme v ďalšom texte niekoľko ukážok aj z normy STN ISO 690-2, ktorá sa zaoberá citovaním z elektronických prameňov. Čitateľ tieto ukážky ľahko identifikuje.

3.1.1 Monografia

Schéma odkazu na monografiu obsahuje tieto údaje: hlavná zodpovednosť (autor), názov, vydanie, vydavateľstvo (miesto, vydavateľ), rok vydania, štandardné číslo.

LOMINADZE, DG. *Cyclotron waves in plasma*. 1st ed. Oxford : Pergamon Press, 1981. ISBN 0-08-021680-3

WELTONOVÁ, Jude: *Impresionizmus*. 1. vyd. Bratislava: Perfekt, 1996. ISBN 80-8046-020-5

CAROLL, Lewis. *Alice's Adventures in Wonderland* [online]. [Dortmund (Nemecko)]: WindSpiel, November 1994 [cit. 10. februára 1995]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.germany.eu.net/books/caroll/alice/html>>.

3.1.2 Seriálová publikácia ako celok (časopis, zborník ...)

Odkaz na seriálovú publikáciu obsahuje názov, hlavnú zodpovednosť, vydanie (prvá ukážka uvádza Preliminary Edition, druhá neuvádza vydanie), značenie zošita (dátum a číslo,

resp. dátum alebo číslo), vydavateľstvo, rok, štandardné číslo (slovenská ukážka neobsahuje štandardné číslo, lebo neexistuje).

Communications equipment manufacturers. Manufacturing and Primary Industries Division, Statistics Canada. Preliminary Edition. 1970- . Ottawa: Statistics Canada, 1971- . ISSN 0700-0758

Elán: Zodp. red. Ján Čietek Smrek. 1930- . Praha: Leopold Mazáč, roč. 1936/37.

Journal of Technology Education [online]. Blacksburg Va.): Virginia Polytechnic Institute and Stat University, 1989- [cit. 15. marca 1995]. Dostupné na Internet: <gopher://borg.lib.vt.edu:edu:70/1/jte>. ISSN 1045-1064.

3.1.3 Časti monografií

Schéma odkazu obsahuje hlavnú zodpovednosť, názov zdrojového dokumentu, vydanie, číslo časti (slovenská ukážka neobsahuje, ale orientácia v zdrojovom dokumente je zabezpečená lokalizáciou uvedenou za rokom vydania), vydavateľstvo, rok a lokalizáciu v zdrojovom dokumente.

PARKER, TJ. and HASWELL, WD. *A text-book of zoology*. 5th ed. vol. 1. London: Macmillan, 1930. Section 12, Phylum Mollusca, p. 663-782.

HUDEC, Imrich et al.: *Úrazová chirurgia*. 1. vyd. Martin: Osveta, 1986, časť C, kap. III. Poranenie chrbtice a miechy, s. 508-579.

CAROLL, Lewis. *Alice's Adventures in Wonderland* [online]. [Dortmund (Nemecko)]: WindSpiel, November 1994 [cit. 30. marca 1995]. Chapter VII. A Mad Tea-Party. Dostupné na World Wide Web: <http://www.germany.eu.net/books/caroll/alice_10.html#SEC13>.

3.1.4 Príspevky do monografií

Schéma odkazu obsahuje hlavnú zodpovednosť za príspevok (čiže autora príspevku), názov príspevku, spojovací výraz In, hlavnú zodpovednosť za zdrojový dokument, názov zdrojového dokumentu, vydanie (ak je uvedené v dokumente - v našich ukážkach nie je), vydavateľstvo, rok a lokalizáciu v zdrojovom dokumente.

WRIGLEY, EA. Parish registers and the historian. In STEEL, DJ. *National index of parish registers*. London: Society of Genealogists, 1968, vol. 1, p. 156-167.

GÁJER, S.: Gymnastika. In: SÝKORA, František et al.: *Telesná výchova a šport*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 1995, zv. 2, s. 81-82.

MCCONNEL, W. H. Constitutional History. In *The Canadian Encyclopedia* [CD-ROM]. Macintosh version 1.1 Toronto : McClelland & Stewart, c1993. ISBN 0-7710-1932-7.

3.1.5 Články v seriálových publikáciách

Položky schémy odkazu sú: hlavná zodpovednosť, názov, spojovací výraz In na uvedenie zdroja, z ktorého je citovaná časť (spojovací výraz nie je povinný, ak sa zdroj odliší typograficky alebo interpunkčným znamienkom), názov zdrojového dokumentu, vydanie (príklady neobsahujú), lokalizácia v zdrojovom dokumente (rok, resp. dátum vydania, označenie časti, stránkovanie časti).

WEAVER, Wiliam. The collectors: command performances. *Architectural Digest*. December 1985, vol. 42, no. 12, p. 126-133.

VESELÁ, Táňa: Medveď človeka zbije, ale nezabije. In: *Plus 7 dní*, 2. nov. 1994, č. 45, s. 5-7.

STONE, Nan. The Globalization of Europe. *Harvard Bussiness Review* [online]. May-June 1989 [cit. 3. októbra 1990]. Dostupné v BRS Information Technologies, McLean (Va.).

3.2 Zoznam bibliografických odkazov

Všetky citované pramene sa musia zaradiť do zoznamu bibliografických odkazov. Neuvádza sa v ňom iná literatúra, možno uviesť „iba tú literatúru, z ktorej autor pri písaní práce čerpal a na ktorú sa v práci odvoláva.“ (Turek, 1999, s. 13). Zoznam sa zvyčajne usporiada podľa abecedy a umiestni sa na novú stranu hneď za hlavný text. Jednotlivé záznamy sa píše do zoznamu ako samostatné odseky bez zarážky a sú oddelené medzerami, podobne ako je uvedené v nasledujúcej ukážke.

Elán: Zodp. red. Ján Čietek Smrek. 1930- . Praha: Leopold Mazáč, roč. 1936/37.

GÁJER, S.: Gymnastika. In: SÝKORA, František et al.: *Telesná výchova a šport*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 1995, zv. 2, s. 81-82.

HUDEC, Imrich et al.: *Úrazová chirurgia*. 1. vyd. Martin: Osveta, 1986, časť C, kap. III. Poranenie chrbtice a miechy, s. 508-579.

LOMINADZE, DG. *Cyclotron waves in plasma*. 1st ed. Oxford: Pergamon Press, 1981. ISBN 0-08-021680-3

VESELÁ, Táňa: Medveď človeka zbije, ale nezabije. In: *Plus 7 dní*, 2. nov. 1994, č. 45, s. 5-7.

3.3 Citácie, citáty, parafrázy a výt'ahy

„S termínom citát je najmenej ťažkosť. Je to text, ktorý sme doslovne prevzali z nejakého dokumentu, informačného zdroja. Píšeme ho v úvodzovkách. Ak má citát viac ako štyri riadky, oddelíme ho od ostatného textu a odsadíme od ľavého okraja.“ (Katuščák, 1998, s. 68).

Rozdiel medzi citátom a parafrázou je v tom, že v parafráze sa prebratý text uvádza vlastnými slovami autora záverečnej práce. Parafráza sa používa pri zjednodušení (nepodstatnom skrátení) prevzatého textu, pričom sa musí zachovať jeho pôvodný obsah. Môže sa stať, že parafráza je niekedy dlhšia ako pôvodný (originálny, prevzatý) text, ale

nesmie obsahovať vlastné myšlienky autora záverečnej práce, pôvodný obsah musí byť bezpodmienečne zachovaný. Parafráza sa nedáva do úvodzoviek.

Výt'ah je podstatná redukcia, ktorá obsahuje len hlavné myšlienky prevzatého textu. Ani do výt'ahu však nemožno pridávať (zakomponovať) vlastné názory.

Iba pri citáte sa citovaný text dáva do úvodzoviek. No nielen pri citáte, ale aj pri parafráze, výt'ahu, prevzatí údajov a pod. sa musí uviesť prameň (dokument), z ktorého autor záverečnej práce čerpá.

Označenie (uviedenie) tohto prameňa v texte sa robí skrátenou formou a voláme ho citácia (citovanie). To znamená, že citácie sa týkajú nielen citátov, ale aj parafráz, výt'ahov, prevzatých dát, údajov atď.

Citácia je teda forma skráteného odkazu a vyjadruje vzťah medzi záznamom o dokumente v zozname bibliografických odkazov a miestom v texte záverečnej práce, kde na daný dokument autor záverečnej práce odkazuje, kde je citovaná položka (citát, parafráza, výt'ah, údaj ...).

Vďaka citácii vieme nájsť príslušný záznam (položku) v zozname bibliografických odkazov a citovanú pasáž v pôvodnom dokumente (prameni).

Norma STN ISO 690 uvádza tri spôsoby citovania:

- 1) metódy číselných citácií,
- 2) citácie v poznámkach,
- 3) metódu prvého údaj a dátumu, ktorá sa zvykne nazývať metódou *meno a dátum*.

V jednej práci možno použiť len jeden spôsob (metódu) citovania. V záverečných prácach odporúčame uprednostňovať metódu *meno a dátum*, ktorá je na tieto účely najvhodnejšia.

3.4 Metóda meno a dátum

Táto metóda citovania sa správne volá metóda *prvého údaj a dátumu*. Keďže prvým údajom býva spravidla meno autora, citovanie podľa tejto metódy je vlastne citovanie podľa *mena a dátumu*. V zátvorkách za menom a rokom (dátumom) je potrebné uviesť aj čísla strán, aby sa čitateľ (napr. aj recenzent) záverečnej práce mohol pohoťovo zorientovať v pôvodnom dokumente.

Príklad 1

Určenie účelu didaktického testu je prvým krokom pri konštrukcii didaktického testu. (Turek, 1996, s. 20).

V zátvorke nemusí byť uvedené meno, ak je jasné z textu.

Príklad 2

Podobne Ivan Turek (1996, s. 20) uvádza: „Prvý krok, ktorý je potrebné urobiť pri konštrukcii DT, je určiť jeho účel.“

V zozname bibliografických odkazov môžu byť v jednom odkaze (pri jednom prameni) uvedené aj mená viacerých autorov. „Ak sa v zozname bibliografických odkazov nachádzajú mená viacerých autorov, v citácii v texte sa uvedie len prvý autor a pripojí sa latinská skratka *et al.*“ (Katuščík, 1998, s. 107). Táto skrátaná forma však nesmie zapríčiniť nejednoznačnosť spojenia medzi citáciou a zoznamom bibliografických odkazov.

Môže sa stať, že v zozname bibliografických odkazov je viac prameňov (dokumentov) od toho istého autora z toho istého roku. V takomto prípade sú odlišené písmenami, ako ukazuje príklad 3. Rovnaké odlišenie musí byť v bibliografických odkazoch.

Príklad 3

„Keď sme tvoriví, cítime a prežívame, že žijeme plnšie, integrovanejšie, zmysluplnejšie a významnejšie ako v ostatné chvíle života.“ (Zelina, 1997a, s. 177). No len 40% učiteľov vedelo správne odpovedať na otázku, čo je tvorivosť. (Zelina, 1997b, s. 5).

Pri použití metódy *meno a dátum* sa záznamy v zozname bibliografických odkazov uvádzajú v abecednom poradí a za meno sa pridá rok vydania. Okrem toho sa v tomto zázname za údaj o hlavnej zodpovednosti (za meno, resp. za mená) nedáva dvojbodka, ale bodka. Ukážku uvádzame v príklade 4.

Príklad 4

LAPITKA, Marián. 1990. *Tvorba a používanie didaktických testov*. Bratislava: SPN.

TUREK, Ivan. 1996. *Učiteľ a didaktické testy*. 1. vydanie. Bratislava : Metodické centrum mesta Bratislavy. ISBN 80-7164-139-1

ZELINA, Miron. 1997a. *Ako sa stať tvorivým*. Prvé slovenské vydanie. Šamorín: FONTANA Kiadó. ISBN 80-85701-09-X

ZELINA, Miron. 1997b. *Tvorivý učiteľ*. 1. vydanie. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy. ISBN 80-7164-192-8

3.5 Metódy číselných citácií a citácie v poznámkach

Pri metódach číselných citácií a citovaní v poznámkach sa používajú odkazové čísla.

Podstatou *metód číselných citácií* je, že odkazové čísla (uvádzané ako horné indexy alebo v zátvorkách) odkazujú na pramene v poradí, v akom sa pramene v texte citujú prvýkrát. Pri ďalšom citovaní toho istého prameňa sa už používa pridelené číslo, ktoré má prvá citácia daného prameňa. Za číslom citácie sa môžu uviesť čísla strán dokumentu (prameňa). Zoznam bibliografických odkazov treba v tomto prípade usporiadať podľa čísel, ktoré boli citáciami zavedené (nie podľa abecedy).

Ak čísla (horné indexy alebo v zátvorkách) odkazujú na poznámky a ak poznámky obsahujú citácie, hovorí sa o metóde *citovania v poznámkach*. Poznámky sa uvádzajú pod čiarou, na konci kapitoly alebo na konci práce a sú usporiadané podľa odkazových čísel. Jedna poznámka môže obsahovať citácie aj viacerých dokumentov.

4 Záver

V publikácii podávame základné informácie o úprave záverečných písomných prác, aby sme zjednotili autorov, ktorí odovzdávajú svoje práce na MPC v rámci ukončovania prípravy vedúcich pedagogických zamestnancov, prvej kvalifikačnej skúšky, špecializačných inovačných a špecializačných kvalifikačných štúdií.

Stručne uvádzame aj základné rady a pripomienky k postupu pri písaní záverečnej práce.

Dôležitou súčasťou našej práce sú informácie a inštrukcie o obsahu, forme a štruktúre bibliografických odkazov a odporúčanom spôsobe citovania. Schémy bibliografických odkazov a metódy citovania sú svojím spôsobom súčasťou úpravy záverečných prác, ale ich správne používanie poukazuje aj na odbornosť textu.

Dúfame, že naša publikácia prispeje k zvýšeniu celkovej úrovne záverečných prác.

Zoznam bibliografických odkazov

BIELIKOVÁ, Mária. 2000. *Ako úspešne vyriešiť projekt*. Bratislava: Slovenská technická univerzita. ISBN 80-227-1329-5

ČMEJRKOVÁ, Světlana - DANEŠ, František - SVĚTLÁ, Jindra. 1999. *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda. ISBN 80-85927-69-1

ECO, Umberto. 1997. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia. ISBN 80-7198-173-7

KASA, Július - BALÁŽ, Jozef. 1997. *Diplomový seminár*. 1. vydanie. Bratislava: Pedagogická fakulta Univerzity Komenského. ISBN 80-88868-30-0

KATUŠČÁK, Dušan. 1998. *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce*. Druhé doplnené vydanie. Bratislava: Stimul. ISBN 80-85697-82-3

MÄSIAR, Pavel. 2001. *Úprava záverečných písomných prác a bibliografické odkazy*. Tretie upravené vydanie. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy. ISBN 80-7164-300-9

STN 01 6910: 1999. *Pravidlá písania a úpravy písomností*. Bratislava: Slovenský ústav technickej normalizácie.

STN ISO 690: 1998. *Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra*. Bratislava: Slovenský ústav technickej normalizácie - Vydavateľstvo.

STN ISO 690-2. 2001. *Informácie a dokumentácia. Bibliografické citácie. Časť 2: Elektronické dokumenty alebo ich časti*. Bratislava: Slovenský ústav technickej normalizácie.

ŠVEC, Štefan. 2002. Zostavovanie bibliografických odkazov a ich zoznamov podľa revidovanej STN ISO 690. In: *Pedagogická revue*, september - október 2002, roč. 54, č. 4, s. 364-372. ISSN 1335-1982

TUREK, Ivan. 1999. *Ako písať záverečnú prácu*. 3. vydanie. Prešov: Metodické centrum Prešov. ISBN 80-8045-161-3

ZELINA, Miron. 1995. *Príručka určená na uskutočnenie pedagogického prieskumu, výskumu, experimentu, na napísanie práce z oblasti pedagogiky a pedagogickej psychológie*. I. vydanie. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy. ISBN 80-7164-112-X

Prílohy

A Niekoľko rád k príprave vedúcich pedagogických zamestnancov a k prvej kvalifikačnej skúške

A.1 Rady pre účastníkov prípravy vedúcich pedagogických zamestnancov

Cieľ

prípravy vedúcich pedagogických zamestnancov (PVPZ)

Cieľom vzdelávania je v rámci 200 h projektu poskytnúť účastníkom PVPZ základy školského manažmentu, pomôcť skvalitniť tvorivú riadiacu prácu a vykonávanie riadiacich funkcií.

Účastníci a podmienky nástupu na PVPZ

Účastníci PVPZ sú riaditelia škôl a školských zariadení, ich zástupcovia a ďalší pedagogickí zamestnanci, ktorí majú záujem štúdium absolvovať. Absolvovanie PVPZ patrí medzi podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti vedúceho pedagogického zamestnanca tak, ako je to uvedené v odseku 6 § 4 vyhlášky MŠ SR č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov (v platnom znení). V zmysle ods. 4 § 5 vyhlášky MŠ SR č. 42/1996 Z. z. o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov sa na PVPZ prihlasujú pedagogickí zamestnanci, ktorí úspešne absolvovali 1. kvalifikačnú skúšku pedagogických zamestnancov.

Ukončenie PVPZ

PVPZ sa končí obhajobou záverečnej práce a záverečným pohovorom pred 5-člennou komisiou. Záverečná práca o rozsahu 25 – 30 strán má vychádzať z konkrétnych podmienok a skúseností vedúceho pedagogického zamestnanca. Tému práce si volia účastníci PVPZ sami. Na inšpiráciu a základnú orientáciu uvádzame niekoľko námetov na témy záverečnej práce:

- Využitie výpočtovej techniky v riadení SOU
- Škola podporujúca zdravie - moje skúsenosti
- Predmetové komisie v systéme riadenia ZŠ
- Motivácia ako nástroj riadenia - námety a skúsenosti
- Hospitačná činnosť ako jedna z foriem riadenia
- Plánovanie ako súčasť riadenia školy

- Usmerňovanie práce triednych učiteľov - nápady a skúsenosti
- Analýza mojej riadiacej práce
- Vlastný systém riadenia pracovného času

Ďalšie námety môžu získať účastníci PVPZ na konzultáciách s metodikmi MPC, resp. lektormi PVPZ.

A.2 Rady záujemcom o vykonanie 1. kvalifikačnej skúšky pedagogických zamestnancov

KTO

sa môže prihlásiť na 1. kvalifikačnú skúšku pedagogických zamestnancov?

Každý pedagogický zamestnanec, ktorý spĺňa podmienku A a zároveň podmienku B.

Podmienkou A je vysokoškolské vzdelanie požadovaného študijného odboru alebo aprobačného predmetu. Nepedagogické vysokoškolské vzdelanie nestačí, ak nie je doplnené doplňujúcim pedagogickým štúdiom. Skrátka treba mať požadované vzdelanie, ako je to uvedené v prílohe Vyhlášky MŠ SR č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov v znení neskorších predpisov (vyhlášok MŠ SR č. 14/1998 Z. z., č. 379/2000 Z. z., č. 200/2002 Z. z.)

Podmienkou B je aspoň 5 rokov pedagogickej praxe. Do týchto 5 rokov sa počíta iba priama výchovno-vzdelávacia činnosť. Teda požadovaná pedagogická prax potrebná na 1. kvalifikačnú skúšku pedagogických zamestnancov sa spravidla nerovná (ale v niektorých prípadoch sa môže rovnať) piatim rokom tzv. započítateľnej praxe. Započítateľná prax je doba rozhodná pre zaradenie zamestnanca do príslušného platového stupňa. Do započítateľnej praxe, nie však do pedagogickej praxe, sa počíta napr. doba výkonu vojenskej služby u mužov, materská dovolenka u žien a pod.

AKO

sa možno prihlásiť na 1. kvalifikačnú skúšku pedagogických zamestnancov?

Každý, kto spĺňa požiadavky prihlásenia sa na 1. kvalifikačnú skúšku a chce sa prihlásiť, musí mať súhlas riaditeľa školy (školského zariadenia, atď.), kde pôsobí. Riaditeľ svojím podpisom prihlášky (na predpísanom tlačive) pedagogického zamestnanca na 1. kvalifikačnú skúšku ručí za pravdivosť údajov uvedených v prihláške.

Písomnú záverečnú prácu (2 exempláre) spolu so správne a úplne vyplnenou prihláškou potvrdenou riaditeľom školy (školského zariadenia) treba odovzdať na

Metodicko-pedagogickom centre (MPC) v stanovenom termíne (do 30. 6. resp. do 31. 12.). Až potom je záujemca skutočne prihlásený na 1. kvalifikačnú skúšku pedagogických zamestnancov, jeho práca sa bude posudzovať a v pozitívnom prípade bude pozvaný na obhajobu práce a ústnu skúšku.

ČO

je obsahom 1. kvalifikačnej skúšky pedagogických zamestnancov?

Kvalifikačná skúška sa vykonáva z aprobačného predmetu (ak nie je stanovený aprobačný premet, tak z oblasti študijného odboru) pedagogického zamestnanca a je zameraná na riešenie odbornovo-metodických problémov výchovy a vyučovania, či je pedagogický zamestnanec schopný pri riešení týchto problémov uplatňovať tvorivé pedagogické skúsenosti.

Aj v písomnej práci ide teda o preukázanie tvorivých pedagogických schopností a skúseností pedagogického zamestnanca pri riešení odbornovo-metodických problémov výchovy a vyučovania. Tému práce si volí sám pedagogický zamestnanec, pričom vychádza z jedného z tematických okruhov, schválených MŠ SR. Aj tematický okruh si vyberá (z daných tematických okruhov) pedagogický zamestnanec sám. Obsah písomnej práce a celej kvalifikačnej skúšky teda priamo súvisí s názvom práce, so zvoleným tematickým okruhom, aprobačným predmetom (študijným odborom) a tvorivým uplatňovaním vlastných pedagogických schopností a skúseností.

Pri príprave na 1. kvalifikačnú skúšku, voľbe tematického okruhu, voľbe témy v rámci zvoleného tematického okruhu a písaní práce odporúčame záujemcom o vykonanie 1. kvalifikačnej skúšky obrátiť sa na MPC, požiadať o rady a konzultácie.

ROZSAH

písomnej a samotnej kvalifikačnej skúšky

Rozsah písomnej práce je stanovený na 25 - 30 normalizovaných strán (normalizovaná strana má 30 riadkov po 60 úderov). Do tohto počtu sa nepočítajú prílohy. Nemožno akceptovať nedostatočný počet strán písomnej práce, ale nesprávne je aj prílišné prekračovanie stanoveného počtu strán. Prekračovanie počtu strán môže svedčiť o neschopnosti autora zvládnuť vybranú problematiku v danom rozsahu.

Samotná kvalifikačná skúška (obhajoba písomnej práce a ústna skúška) trvá spravidla 30 minút. Pri obhajobe práce a ústnej skúške zodpovie uchádzač na otázky recenzenta práce

(podľa recenzného posudku) a členov komisie. Otázky ústnej skúšky sú orientované na problematiku zvoleného tematického okruhu.

TEMATICKÉ OKRUHY

pre 1. kvalifikačnú skúšku vykonávanú na metodických centrách, schválené Ministerstvom školstva SR dňa 30. 4. 1996

1. Súčasnú pedagogickú koncepciu a ich využitie vo výchovno-vzdelávacom procese.
2. Tvorba výchovno-vzdelávacích cieľov vo vzťahu k motivácii a aktivizácii učebnej činnosti žiakov.
3. Tvorba a výber učiva, inovácia základných pedagogických dokumentov.
4. Motivačné a aktivizujúce metódy výchovno-vzdelávacieho procesu.
5. Inovácia organizačných foriem výchovno-vzdelávacieho procesu.
6. Funkcie materiálo-didaktických prostriedkov vo výchovno-vzdelávacom procese.
7. Hodnotenie výsledkov učebnej činnosti žiakov, kritériá a postupy hodnotenia, spätná väzba a sebahodnotenie žiaka.
8. Tvorba didaktických testov a ich využitie vo výchovno-vzdelávacom procese.
9. Vplyv tvorivého učiteľa na rozvoj osobnosti žiaka.

Tematické okruhy kvalifikačnej skúšky pre špeciálnych pedagógov

1. Súčasné koncepcie výchovy a vzdelávania postihnutých detí a mládeže (rehabilitačné, terapeutické postupy), alternatívne didaktické systémy.
2. Didaktiky a metodiky jednotlivých predmetov.
3. Tvorivo-humanistický model vyučovania, charakteristika, popis jeho funkcií ako východisko pre vnútornú reformu školy.
4. Špeciálno-pedagogická diagnostika postihnutých - ciele vyučovacieho procesu, metodika tvorby cieľov.
5. Tvorba a výber učiva, štrukturalizácia učiva.
6. Motivačné a aktivizujúce metódy vyučovacieho procesu, organizácia vyučovania a učenia.
7. Podmienky integrácie postihnutých žiakov s intaktnou populáciou.
8. Prevencia a včasná starostlivosť v oblasti špeciálnej a liečebnej pedagogiky.
9. Funkcie protetiky a materiálo-didaktických prostriedkov vo výchovno-vzdelávacom procese.
10. Kritériá a postupy hodnotenia, spätná väzba výchovno-vzdelávacieho procesu.

OBSAH

tematických okruhov pre 1. kvalifikačnú skúšku pedagogických zamestnancov vykonávanú na MPC a návrhy tém (ukážky na inšpiráciu) pre písomnú prácu

1. Súčasné pedagogické koncepcie a ich využitie vo výchovno-vzdelávacom procese

Charakteristika hlavných koncepcií výchovy a vzdelávania. Potreba humanizácie výchovy a vzdelávania. Potreba rozvoja tvorivosti na školách. Model humanisticky orientovaného vyučovania a jeho realizácia v predmete, ktorý učiteľ vybavuje.

Návrhy tém písomnej práce:

- Moje chápanie a realizácia humanizácie vyučovacieho procesu v predmete ...
- Tvorivo-humanistický model vyučovania - skúsenosti s praktickou aplikáciou v predmete ...
- Vplyv humanizácie vyučovacieho procesu na výsledky vyučovania predmetu ...

2. Tvorba výchovno-vzdelávacích cieľov vo vzťahu k motivácii a aktivizácii učebnej činnosti žiakov

Význam cieľov pre činnosť človeka. Trendy vývoja spoločnosti a všeobecné ciele výchovy a vzdelávania. Konkretizácia všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania v predmete, ktorý učiteľ vyučuje. Sprístupnenie cieľov vyučovacieho procesu žiakom.

Návrhy tém písomnej práce:

- Ciele výchovy a vzdelávania v predmete ...
(Návrhy cieľov, teoretická analýza a spôsob praktického uplatnenia)
- Operacionalizácia a hierarchizácia učebných cieľov v téme (tem. celku) ...

3. Tvorba a výber učiva, inovácia základných pedagogických dokumentov

Učivo, výber učiva, prvky učiva. Základné učivo. Štruktúra učiva. Predimenzovanosť učiva a možnosti jej odstránenia. Základné pedagogické dokumenty, kurikulum, štandardy. Konkrétne návrhy v predmete, ktorý učiteľ vyučuje.

Návrhy tém písomnej práce:

- Návrh vzdelávacieho štandardu v predmete ... na škole ...
- Návrh kapitoly učebnice (učebného textu) ... Didaktické princípy jej tvorby a použitia
- Odborno-metodická analýza platnej učebnice ...
- Návrh textovej čítanky s úlohami pre ... jazyk na ... škole

- Výber a tvorba učiva ako súčasti individuálnych vzdelávacích programov postihnutých detí
- Podiel žiakov na výbere a uplatňovaní učiva ...

4. Motivačné a aktivizujúce metódy výchovno-vzdelávacieho procesu

Teoretické vymedzenie pojmu motivácia. Pozitívna a negatívna motivácia. Aktivizácia a motivácia žiakov pomocou úloh. Motivácia žiakov pomocou hodnotenia. Tradičné vyučovanie. Inovácie vo vyučovacích postupoch. Zovšeobecnenie vlastných skúseností s motiváciou a aktivizáciou žiakov na vyučovaní.

Návrhy tém písomnej práce:

- Ako motivujem žiakov v predmete ...
- Didaktické hry v jazykovom vyučovaní ...
- Motivácia a aktivizácia žiakov prostredníctvom súťaže ...
- Inscenačné metódy v predmete ...
- Školský chemický experiment ako motivačný prostriedok

5. Inovácie organizačných foriem výchovno-vzdelávacieho procesu

Organizačné formy vyučovania. Typy vyučovacích jednotiek. Individuálna a frontálna práca žiakov. Možnosti skupinového vyučovania. Diferencovaný prístup k žiakom. Problematika domácej prípravy žiakov. Organizačné formy vyučovania, ktoré využíva učiteľ vo výchovno-vzdelávacom procese.

Návrhy tém písomnej práce:

- Skúsenosti so skupinovým vyučovaním v predmete ...
- Ako organizujem súťaže žiakov v predmete ... na ... škole
- Moje skúsenosti s organizáciou projektového vyučovania v predmete ...
- Možnosti vyučovania v kurzoch (viachodinových blokoch) v ...

6. Funkcia materiálno-didaktických prostriedkov vo výchovno-vzdelávacom procese

Odborné učebne. Výpočtová technika a jej miesto vo vyučovacom procese. Perspektívy využitia videotechniky a výpočtovej techniky v školstve. Masmédiá v službách školy (rozhlasové a televízne vysielanie pre školy). Hlavné nedostatky súčasných učebníc. Optimálne využitie učebných pomôcok a didaktickej techniky v predmete, ktorý učiteľ vyučuje.

Návrhy tém písomnej práce:

- Moje skúsenosti s využívaním počítačov v predmete ... Pozitíva a negatíva.

- Návrh učebnej pomôcky ...
- Využitie (tvorba) školského videofilmu ...
- Využívanie didaktickej techniky v predmete ... na ... škole.

7. Hodnotenie výsledkov učebnej činnosti žiakov, kritériá a postupy hodnotenia, spätná väzba a sebahodnotenie žiaka

Význam a funkcie preverovania a hodnotenia učebných výsledkov žiakov. Metódy, formy, zásady a kritériá preverovania a hodnotenia učebných výsledkov žiakov. Individuálne skúšanie žiakov pri tabuli. Frontálne skúšanie. Slovné hodnotenie. Vlastné skúsenosti učiteľa s hodnotením učebných výsledkov žiakov v predmete, ktorý vyučuje. Hodnotenie pri maturitných skúškach, prijímacích skúškach.

Návrhy tém písomnej práce:

- Návrh modelu maturitnej skúšky z predmetu ...
- Moje skúsenosti s preverovaním vedomostí žiakov pomocou počítača v predmete ...

8. Tvorba didaktických testov a ich využitie vo výchovno-vzdelávacom procese

Účel didaktického testu a jeho obsah. Overujúce a rozlišujúce didaktické testy. Formy úloh v didaktických testoch. Charakteristiky didaktického testu. Konštrukcia didaktického testu. Spracovanie výsledkov didaktického testu. Výhody a nevýhody používania didaktických testov. Učiteľove skúsenosti s testovaním žiakov.

Návrhy tém písomných prác:

- V čom vidím pozitíva a negatíva používania testov - moje skúsenosti v predmete ...
- Ako mi používanie testov uľahčuje prácu v predmete ...
- Skúsenosti s používaním môjho testu v predmete ...

9. Vplyv tvorivého učiteľa na rozvoj osobnosti žiaka

Osobnostné znaky tzv. ideálneho učiteľa. Štýl vyučovania. Interakcia učiteľ - žiak. Zástoj učiteľa pri motivácii žiaka k učeniu. Tvorivosť. Vlastné skúsenosti.

Návrhy tém písomných prác:

- Ako tvorivé úlohy zmenili pracovné ovzdušie na vyučovaní predmetu... (skúsenosti)
- Môj vzťah k žiakom a jeho vplyv na priebeh a úspešnosť vyučovania v predmete ... (skúsenosti)
- V čom mi pomohlo sebavzdelávanie pri odstraňovaní mojich chýb vo vyučovaní predmetu... (skúsenosti).

Tematické okruhy pre špeciálnych pedagógov sú veľmi podobné tematickým okruhom pre ostatných pedagogických zamestnancov. Preto veríme, že netreba špeciálnym pedagógom ešte raz rozpísať to, čo je už raz uvedené. Špeciálni pedagógovia (a nielen oni) si iste budú vedieť doplniť potrebné informácie, ktoré v tomto materiáli chýbajú. Napriek tomu tu uvedieme aspoň obsah niektorých tematických okruhov pre špeciálnych pedagógov.

2. Didaktika a metodika jednotlivých predmetov

Ciele, obsah, metódy a organizačné formy vyučovania jednotlivých predmetov v špeciálnych školách, špeciálnych triedach, v triedach s integrovanými postihnutými žiakmi, špecifiká vyučovania, individuálne vzdelávacie programy. Obsah vzdelávania, zásady a pravidlá jeho aplikácie v špeciálno-pedagogických zariadeniach.

4. Špeciálno-pedagogická diagnostika postihnutých - ciele vyučovacieho a výchovného procesu, metodika tvorby cieľov

Základné pojmy - diagnostika, diagnóza, komplexná diagnostika a diagnóza, členenie špeciálno-pedagogickej diagnostiky, proces špeciálno-pedagogickej diagnózy a diagnostiky, základné diagnostické metódy, diagnostika pri hre, vyučovaní, práci, špeciálno-pedagogická diagnostika a optimalizácia výchovno-vzdelávacieho procesu.

7. Podmienky integrácie postihnutých žiakov s intaktnou populáciou

Stupne sociálnej interakcie, integrované a segregované vzdelávanie, výhody a riziká oboch možností výchovy a vzdelávania postihnutých, podmienky a možnosti školskej integrácie, druh a stupeň postihnutia a jeho vplyv na možnosti školskej a sociálnej integrácie, špecifické úlohy špeciálneho pedagóga v integračnom procese postihnutých, príprava pedagógov na realizáciu školskej integrácie.

8. Prevencia a včasná starostlivosť v oblasti špeciálnej pedagogiky

Včasná starostlivosť a diagnostika postihnutých detí, včasná a účinná intervencia, depistáž, špeciálno-pedagogická diagnostika a diagnóza, komplexná starostlivosť o postihnutých, diagnostické metódy a možnosti ich využitia vo včasnej starostlivosti. Inštitucionálna starostlivosť v rannom veku, možnosti ovplyvňovania patologických zmien detí, práca s rodičmi postihnutých detí ako súčasť komplexnej starostlivosti o postihnutých.

B Ukážky úprav obalu a titulného listu

B.1 Ukážka úpravy obalu záverečnej práce

**METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
V PREŠOVE**

TVORIVOSŤ V MATEMATIKE

MÁRIA KRÁSNA

2005

B.2 Ukážka úpravy titulnej strany záverečnej práce

TVORIVOSŤ V MATEMATIKE

ZÁVEREČNÁ PRÁCA

MGR. MÁRIA KRÁSNA

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
V PREŠOVE

Špecializačné inovačné štúdium
Nové dimenzie vzdelávania

Pracovisko autora: Základná škola, Batkova 2, Prešov

PREŠOV 2005

Názov : Požiadavky na úpravu záverečných písomných prác
a bibliografické odkazy

Autor : RNDr. Pavel Mäsiar

Recenzentka : PhDr. Alexandra Húsková

Jazyková úprava : Mgr. Ľubica Tatranská

Vydavateľ : Metodicko-pedagogické centrum v Prešove

Za vydanie zodpovedá : PaedDr. Ivan Pavlov, PhD.
riaditeľ MPC

Náklad : 500 ks

Rok vydania : 2005

4. upravené vydanie

ISBN 80-8045-388-8

N e p r e d a j n é !

Určené pre vzdelávacie potreby pedagogických zamestnancov škôl, školských zariadení východného Slovenska.

